

- DEME LÁSZLÓ – IMRE SAMU szerk. 1975. A magyar nyelvjárások atlaszának elméleti-módszertani kérdései.
- HAJDÚ MIHÁLY – KISS JENŐ szerk. 2003. Nyelv és tudomány, anyanyelv és nyelvtudomány. Válogatás Benkő Loránd tanulmányaiból 1–3. ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Bp.
- JUHÁSZ DEZSŐ 2004. Az északi csángók eredetéről „A romániai magyar nyelvjárások atlasza” tükrében. In: Nyelvvesztés, nyelvjárásvesztés, nyelvcseré. Szerk. P. LAKATOS ILONA és KÁROLYI MARGIT. Tinta Könyvkiadó, Bp., 163–74.
- JUHÁSZ DEZSŐ 2007. A nyelvföldrajz történeti tanulságai – egy klasszikus tanulmány negyven év távlatából. In: V. Dialektológiai Szimpozion. Szombathely, 2007. augusztus 22–24. Szerk. GUTTMANN MIKLÓS, MOLNÁR ZOLTÁN. A Berzsényi Dániel Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai 8. Szombathely, 133–8.
- PAIS DEZSŐ 1953. A magyar irodalmi nyelv. Az MTA I. Osztályának Közleményei 4: 425–66 (és MNyTK. 83: 125–66).
- Tudósportrék 2009. Tudósportrék a 375 éves Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Benkő Loránd[,] a Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszékének professor emeritusa, akadémikus. ELTE Videostúdió – 2009. (Lejegyezve l. jelen számunkban.)

Loránd Benkő's work in linguistic geography and historical dialectology

In Loránd Benkő's work, research on the spatial and temporal dimensions of language constitute an organic unity. As a university professor and as a member of the academic team working on the Atlas of Hungarian Dialects he had the occasion to familiarise himself with dialects of the Carpathian Basin and Moldavia *in vivo*, during years of fieldwork, and he made good use of his enormous knowledge thus obtained not only in synchronic linguistics but also in his work on historical linguistics and settlement history. He wrote a university textbook on historical dialectology, a book that is unique in its kind to this very day. In one of his inaugural lectures at the Hungarian Academy of Sciences he summarised the historical lessons of linguistic geography. He outlined the 18th-century stage of the history of Standard Literary Hungarian on the basis of regional language use in his first major monograph. He also discussed, on the basis of dialectological and onomastological data, the history of two ethnic groups, the Székely and the Csángó with their archaic language and culture. In the last two decades of his life, he was primarily interested in issues of the earliest phases of Hungarian history; but his work continued to be characterised by wide intellectual horizons, and an inter- and multidisciplinary approach.

Keywords: historical dialectology, linguistic geography, history of settlements, history of Standard Literary Hungarian, the Székely, the Csángó.

JUHÁSZ DEZSŐ

Benkő Loránd, a magyar írott standard kutatója

1. Ha megfontoljuk, hogy a címben szereplő kifejezés nem kimondottan Benkő Loránd szóhasználatát tükrözi, hanem az utóbbi évtizedek tudományosság-

gának terminológiáját veszi alapul, talán kézenfekvő volna ezt az előadást a műszók kérdéskörével és azok definíciójával kezdeni. Úgy gondolom azonban, hogy más, jobb irányt is választhatunk. Egyrészt azért, mert meggyőződésem szerint a szemléleti kérdések előbbre valók, sőt első helyre valók. Másrészt pedig azért is, mert a terminológia a vizsgált tudományterületen olyan tarkaságot mutatott s annyi átrendeződésen ment át az elmúlt évtizedek során, hogy ha ebbe belemerülnénk, föltehetőleg elterelődne a figyelem ennél fontosabb és érdekesebb kérdésekről. Ezért előadásom gondolatmenetét más szempontok szerint kívánom felépíteni, számolva azzal, hogy ezek kapcsán a fenti vonatkozásokról is szólni kell.

A következő kérdéseket állítanám a középpontba: 1. Milyen tudományágak felől jutott el Benkő Loránd annak a területnek a műveléséhez, amelyet hosszú időn át így neveztek: a magyar irodalmi nyelv vizsgálata? 2. Mik voltak ennek előzményei a magyar nyelvtudományban, kik voltak az adott korban a fő képviselői, hogyan körvonalazódott az az immár tudománytörténetinek mondható korszak, amelyben ezek a kutatások vezető szerepet játszottak? 3. Ezekhez kapcsolódik a központi kérdés: Benkő Loránd vizsgálatai mit jelentettek e tudományterület számára? Azaz: ő maga milyen szempontokat vezetett be, munkái a magyar nyelvtörténetnek mely korszakaira irányultak, s amikor – az életmű sok évtizedes folyamatában többször is – a téma újra meg újra előtérbe került, hogyan alakult a szemlélet, mennyiben változott a felfogás, milyen új kérdésekkel birkózott a szerző? Úgy gondolom, az egész témakörben talán a legvonzóbb ennek a folyamatos kérdésfeltevésnek a figyelemmel kísérése. Előadásom befejező gondolatoként egy mester–tanítvány viszonyra szeretnék mindezek kapcsán rávilágítani, egyre azok közül, melyek ma minket összekötnek.

2. Benkő Loránd pályájának korábbi időszakából legalább két szál vezet a jelzett terület felé. Elsőként azt a területet említeném, amelynek egyetemi tankönyve is tőle származik: „Magyar nyelvjárástörténet” (BENKŐ 1957). Nyilvánvaló, hogy e terület megközelítése nem képzelhető el másként, mint a nyelvváltozatok rendszerének felvázolásával. Erre nézve a tankönyv első három lapja sokat elárul: a későbbi munkák kulcsfogalmai már itt megjelennek (vö. BENKŐ 1957: 5–7). A nyelvjárástörténet és a normatörténet egymásra épülő vizsgálatához párhuzamot kínál s egyben előzményt is jelent BÁRCZI GÉZA munkássága, különösen „Régi magyar nyelvjárások” című tanulmánya (BÁRCZI 1947) és az írott standard kialakulására vonatkozó gondolatai, melyeket főként „A magyar nyelv életrajza”-ban, e máig egyedülálló könyvben fejtett ki (BÁRCZI 1963).

Benkő Loránd korábbi munkásságából másodikként a helyesírással kapcsolatos sokirányú tevékenységét emelném ki. Fábíán Pállal ő szerkesztette „A magyar helyesírás szabályai”-nak 1954-ben megjelent 10. kiadását. Ennél még többet mond az a tény, hogy a korszak nagy helyesírási vitáiban is fontos szerepet vállalt, hiszen az írott közlés jelentőségét s ennek egységesítését mindig kiemelt kérdésként kezelte (vö. BENKŐ szerk. 1955). A helyesírási norma pedig a legláthatóbb, a leginkább szabályozott része a tágabb értelemben vett nyelvi normának.

3. A magyar írott standard vizsgálatának hazai előzményeit számba véve azt mondhatjuk, hogy az ilyen irányú kutatásokat egy tudománytörténetivé vált esemény alapozta meg: Pais Dezsőnek „A magyar irodalmi nyelv” című előadása az 1952 novemberében Szegeden megtartott II. országos nyelvészkongresszuson (PAIS 1953). Arra nézve, hogy ez milyen újdonságot jelentett, idézném Kniezsa István hozzászólásának első két, lakonikus mondatát: „Pais Dezső akadémikus előadása rám szinte lenyűgözően hatott. Tudni kell ugyanis, hogy az irodalmi nyelv kialakulásának kérdésével nálunk eddig voltaképpen nem foglalkozott senki” (KNEZSA 1953: 475). Az előadás írott változata mintegy 40 lapon felvázolja – nyitott kérdések egész sorát vetve fel – a nyelvi egységesülés irányába mutató folyamatokat, voltaképpen a honfoglalás előtti időszaktól egészen a 19. századig, nyomatékosan utalva egyszersmind a jelen több sürgős feladatára is. Szemléletéből és megállapításaiból ma is sokat tanulhatunk. S tanult belőle egy egész nemzedék, hiszen a következő időszak s benne különösen az 1960-as évek a magyar irodalmi nyelv kutatásának a hőskorává vált, amint erről például Szathmári Istvánnak „Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk” című munkája tanúskodik (SZATHMÁRI 1968). Több más, ma is sokat forgatott művet említhetnénk még (vö. DEME 1959; PAPP 1961; MOLNÁR 1963). Külön kiemelendő, hogy a középmagyar kor mellett a 19. század nyelve is a munkálatok középpontjába került (vö. PAIS szerk. 1955, 1960). Ha elgondoljuk, hogy e korra az elmúlt fél évszázadban milyen kevés figyelem irányult, ismét csak tisztelettel adózhatunk a fenti korszak úttörő kezdeményezései előtt.

4. Benkő Lorándnak a magyar írott standard körébe vágó szintézisei 1960-tól jelentek meg. Ebben az évben látott napvilágot nagymonográfiája, „A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában” (BENKŐ 1960a), mely a vizsgált korszak mintegy 250 írójának 600 művét véve alapul olyan kérdéseket elemez, mint az adott kor normafelfogása, a beszélt nyelv és a norma összefüggései, a táji nyelvváltozatok értékelése, az ekkor kirajzolódó három fő táji típus stb. E könyv egyik első fejezete különösen nagy figyelmet szentel a terminológiai problémáknak (vö. 28–113: „Általános kérdések”). Ugyanebben az évben jelent meg egy mintegy 15 lapos tanulmánya is „Irodalmi nyelvünk fejlődésének főbb vonásairól” címmel (BENKŐ 1960b), melyben pontos, azóta klasszikussá vált definícióját adja az akkor központi szerepet játszó fogalomnak, az irodalmi nyelvnek.

Lássuk magát e meghatározást: „[A]z irodalmi nyelv a nyelvet beszélő társadalom minden tagja számára legalábbis potenciálisan közös és egységes, eszményi és normatív belső nyelvtípusnak, a nemzeti nyelvnek az írott változata, amelybe az igényes írásbeliségnek minden területe (tehát a szépirodalom nyelve mellett a politikai, tudományos, publicisztikai stb. irodalom nyelve is) belefoglaltatik” (BENKŐ 1960b: 222). E lapidáris mondat kapcsán természetesen minden kulcsszó külön elemzés tárgya lehetne: a négy jelző („közös és egységes, eszményi és normatív”), a hozzájuk kapcsolódó megszorítás („legalábbis potenciálisan”), s emellett az a (ma már nem követett) terminushasználat, mely szerint a kiemelt, központi nyelvváltozat neve *nemzeti nyelv*, s ezen belül az írott változaté *irodalmi nyelv*, a beszélt változaté pedig *köznyelv*. Nyilvánvaló, hogy mindezek a kifejezé-

sek mást is sugallnak, mint amilyen értelmet itt kaptak; ugyanakkor kétségtelen, hogy a definiált terminushasználat minden tudományterületen alapkövetelmény, s a fenti munkák e téren meghatározó szerepet játszottak. Mint ismeretes, az utóbbi évtizedekben, a szociolingvisztika előtérbe kerülésével az utóbbi három műszó helyett a *standard*, s azon belül az *írott* és *beszélt standard* váltak hasonlóan központi fogalmakká.

Visszatérve azoknak a kérdéseknek a sokaságához, amelyeket Benkő Loránd definíciója felvet, külön figyelmet érdemel a következő: az *irodalmi nyelv* terminusnak mi a viszonya ahhoz, amire maga a kifejezés (Mészöly Miklós fordulatával élve, vö. MÉSZÖLY 1993: 100–1) „félreérthetetlen többértelműséggel” utal: az irodalomhoz, közelebbről a szépirodalom nyelvéhez? A többértelműség itt annál inkább mérlegelendő, mert magának az irodalomnak a fogalma is történetileg változó fogalom: eleinte az írásbeliség teljes körét felölelte, s fokozatos szűkülés során jutott el mai értelméig, amint erre Horváth János irodalomtörténeti munkái rámutatnak. Ezzel összefüggésben nagyon pontosan fogalmazott Pusztai Ferenc, amikor „A magyar irodalom és a magyar irodalmi nyelv fejlődéstörténete” címmel írt Horváth János posztumusz munkájáról, külön kiemelve azt, hogy a fejlődéstörténeti dinamika meghatározása „Pais Dezső és Horváth János megfogalmazásában pontosan egybevág” (PUSZTAI 1978: 390). Ehhez szorosan kapcsolódik Benkő Loránd következő gondolata: „Ismereteim szerint Horváth Jánosnál találhatók meg az első és mindjárt igen határozott utalások irodalmi nyelvünknek az egész magyar nyelvfejlődést befolyásoló, irányító történeti szerepére, a magyar nyelvi eszménynek és nyelvi normának az írott-irodalmi nyelvből a beszélt nyelv felé áramlására mint főfolyamatra (l. pl.: A magyar irodalmi műveltség kezdetei, 259)” (BENKŐ 2010: 122). Ezt a szálát tovább folytatva érdemes felfigyelni a következő kettősségre: az a fejezet, mely az említett monográfiában „A kolostori irodalom nyelve és versformái” címet viseli (HORVÁTH 1931: 258–90), a „Tanulmányok”-ban (a versformákról szóló utolsó néhány lap elhagyásával) a következő címen jelent meg: „Irodalmi nyelvünk kezdetei” (HORVÁTH 1956: 27–47). Úgy gondolom, ennek a címválasztásnak súlya van.

Mindez azt is jelenti, hogy maga az *irodalmi nyelv* terminus a legszorosabb kapcsolatban van a történetiséggel, s valójában annak keretében értelmezhető.

Vonzó feladat volna Benkő Loránd idevágó gondolatainak alakulását végigkövetni későbbi munkái során. Ezek közül most csak két-három, mindig új megközelítési módot tudok kiemelni, egy rövid bevezető megjegyzéssel. Ha művein végigtekintünk, az általa vizsgált korszakok időbeli távlatai meglepően tágak: írásbeliségünk kezdeteitől a jelenig terjednek. Talán nem tévedek, ha úgy látom, hogy éppen a két szélső pólus: a korai ómagyar és az újmagyar kor vonzotta őt leginkább. Az utóbbi korszak kapcsán Kazinczy Ferencnek szentelt műve külön kiemelendő (BENKŐ 1982).

5. Egész életművének különleges darabja, a korai nyelvemlékekről alkotott képünknek és nyelvtörténeti tudásunknak sok szempontból megújítója és átrendezője az „Árpád-kor magyar nyelvű szövegemlékei” című nagymonográfia (BENKŐ 1980). Hogy e szövegek kapcsán mennyire foglalkoztatta őt az irodalmi nyelv

kérdése, annak talán legékesebb megnyilvánulása egy folyóiratcikk, mely néhány évvel a könyv előtt, 1975-ben jelent meg a Magyar Tudomány hasábjain, „Élő nyelvi múlt” címen (BENKŐ 1975). Valóságos hitvallás ez arra nézve, hogy a fenti emlékekben a nyelvi igényességnek, műveltségnek és szépségnek olyan szintjével találkozunk, amely azok nyelvét irodalmi nyelvvé avatja; nem is mulasztja el annak a jelzését, hogy ez utóbbi fogalom kritériumai közé az esztétikai igényességet is be kellene iktatni. Maga az alapkérdés (lehet-e az ómagyar kori emlékek kapcsán *irodalmi nyelv*-ről beszélni, a szó korábban látott értelmében) olyan terület felé vezet, melynek megközelítésére csak akkor vállalkozhatunk, ha számba vesszük mindazokat a gondolatokat, amelyek HORVÁTH JÁNOS (1931, 1976), PAIS DEZSŐ (1953), MÉSZÖLY GEDEON (1956), TARNAI ANDOR (1981, 1984) és mások műveiből sugároznak. Ezek részletes bemutatására most sajnos nincs lehetőség. Csak annyit jeleznék, amit összegezhetőnek gondolok: mind a szóbeli tolmácsolás során kicsiszolódott, eleven szépségű Árpád-kori szövegek, mind a kódexirodalom latin mintán nevelődött, eleinte szó szerinti fordításai, melyek azután valóságos kódexnyelv kialakulásához vezettek, elsősorban egy egyházi műveltségű írástudó réteg nyelvi sajátosságait mutatják. (TARNAI ANDOR szavaival: a „második szóbeliség” „a literátusréteg csoportnyelve volt”, vö. 1981: 21.) Ha ez így van, akkor a fenti szövegek nyelve közös nyelvváltozatot még nem képviselhetett, noha egységes megoldásokra való törekvéseknek a jeleit már felmutatja. Magam azt gyanítom, hogy Benkő Loránd idevágó gondolatai könyve megírása közben is állandóan formálódtak; belső vitáinak nemegyszer hangot is adott. Tény, hogy az Árpád-kori szövegek irodalmi szépségét a monográfia is mindig kiemeli, ám a nyelvváltozatok kérdésköre (saját olvasói tapasztalataim alapján) itt már nem vetődik fel olyan formában, mint azelőtt.

A fogalmi tisztázás igénye azonban néhány évvel később ismét előtérbe kerül, mégpedig a következő című előadásban: „Irodalmi nyelv – köznyelv” (BENKŐ 1988). Ez 1983-ban Szombathelyen hangzott el, „A magyar nyelv rétegződése” címet viselő IV. Magyar Nyelvészkonferencia megnyitó előadásaként – ami önmagában is jelzi kiemelt szerepét. Rendkívül rugalmas, sok tekintetben megújult szemlélettel találkozunk itt. Annak a nyelvváltozatnak a megnevezésére, mely a követendő nyelvi eszményt képviseli, itt a *köznyelv* terminust vezeti be (*írott és hangzó köznyelv*, vö. Benkő 1988: 22), elhagyva a félreértésekre is okot adó *irodalmi nyelv* kifejezést. Nagy hangsúllyal, hosszan elemzi azt a kérdést, hogy a köznyelv nem alkot zárt rendszert, hanem sokféle mozgás hatására alakul, s ebben a nyelvhasználatnak, a kommunikációs szituációnak, az egyén nyelvi magatartásának meghatározó szerepe van. Külön kitér a szépirodalom nyelvére, melyről (saját korábbi véleményével szemben) itt úgy vélekedik, hogy azt nem lehet elhelyezni a belső nyelvváltozatok szokásos koordináta-rendszerében, „hanem teljesen különállóan kell szemlélni” (BENKŐ 1988: 29). A sok fontos megállapítás közül egyet idéznék még: az egységes magyar nyelvi eszmény és norma őrzése és ápolása „a nemzeti összetartozás tudatának fenntartását, a nemzeti művelődés szellemi értékeinek közös munkálását is jelentheti és biztosíthatja” (27). Az 1990-es években, amikor a magyar standard többközpontúságának a gondolata megfogalmazódott, külön aktualitást nyertek a fenti gondolatok. Szerzőjük fel is vette

a vitát az említett nézetekkel, „Nemzeti egybetartozásunk záloga” címet adva akkori, mély felelősséggel írt vitáirásának (vö. BENKŐ 1999).

6. Előadásom befejezéséhez érve arra szeretnék utalni, hogy mindaz, amit felvázoltam, egy sok évtizedes munkatársi és baráti viszonynak is emléket kíván állítani. Benkő tanár úr egyik fő mestere a 125 évvel ezelőtt született Pais tanár úr volt. Jó rájuk együtt emlékezni, annak a gondolatnak a jegyében, amelyet Pais Dezső fogalmazott meg korábban, saját fő mestere évfordulóján: „Meg kell róla emlékeznünk, nem miatta, hanem érettünk” (PAIS 1958: 28).

Kulcsszók: írott standard, irodalmi nyelv, köznyelv, nyelvi egységesülés, nyelvi norma.

A hivatkozott irodalom

- BÁRCZI GÉZA 1947. Régi magyar nyelvjárások. A Néptudományi Intézet Kiadványa, Bp.
- BÁRCZI GÉZA 1963. A magyar nyelv életrajza. Gondolat Könyvkiadó, Bp.
- BENKŐ LORÁND szerk. 1955. Helyesírásunk időszerű kérdései. NytudÉrt. 4.
- BENKŐ LORÁND 1957. Magyar nyelvjárástörténet. Tankönyvkiadó, Bp.
- BENKŐ LORÁND 1960a. A magyar irodalmi írásbeliség a felvilágosodás korának első szakaszában. Akadémiai Kiadó, Bp.
- BENKŐ LORÁND 1960b. Irodalmi nyelvünk fejlődésének főbb vonásairól. In: Uő szerk., Anyanyelvi műveltségünk. A pécsi nyelvművelő konferencia anyaga. Akadémiai Kiadó, Bp., 221–38.
- BENKŐ LORÁND 1975. Az élő nyelvi múlt. Magyar Tudomány 1975/12: 726–32.
- BENKŐ LORÁND 1982. Kazinczy Ferenc és kora a magyar nyelvtudomány történetében. NytudÉrt. 113.
- BENKŐ LORÁND 1988. Irodalmi nyelv – köznyelv. In: KISS JENŐ – SZÜTS LÁSZLÓ szerk., A magyar nyelv rétegződése. Akadémiai Kiadó, Bp., 1: 15–33.
- BENKŐ LORÁND 1999. Nemzeti egybetartozásunk záloga. In: Uő, Nemzet és anyanyelve. Osiris Kiadó, Bp., 25–35.
- BENKŐ LORÁND 2010. Horváth János és a magyar nyelvtudomány. In: Uő, Magyar nyelvtudósok a XX. században. Méltatások, emlékezések. Argumentum, Bp., 118–28.
- DEME LÁSZLÓ 1959. A XVI. század végi nyelvi norma kérdéséhez. NytudÉrt. 20.
- HORVÁTH JÁNOS 1931. A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Magyar Szemle Társaság, Bp.
- HORVÁTH JÁNOS 1956. Tanulmányok. Akadémiai Kiadó, Bp.
- HORVÁTH JÁNOS 1976. A magyar irodalom fejlődéstörténete. Akadémiai Kiadó, Bp.
- KNIEZSA ISTVÁN 1953. Hozzászólás. Az MTA I. Osztályának Közleményei 4: 475–6.
- MÉSZÖLY GEDEON 1956. Ómagyar szövegek nyelvtörténeti magyarázatokkal. Tankönyvkiadó, Bp.
- MÉSZÖLY MIKLÓS 1993. A mesterségről. In: Uő, A tágasság iskolája. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 97–105.
- MOLNÁR JÓZSEF 1963. A könyvnyomtatás hatása a magyar irodalmi nyelv kialakulására a XVI. században 1527–1576 között. Akadémiai Kiadó, Bp.

- PAIS DEZSŐ 1953. A magyar irodalmi nyelv. Az MTA I. Osztályának Közleményei 4: 425–66 (és MNyTK. 83: 125–66).
- PAIS DEZSŐ szerk. 1955. Nyelvünk a reformkorban (Tanulmánygyűjtemény). Akadémiai Kiadó, Bp.
- PAIS DEZSŐ 1958. A Horváth Jánossal társalkodó Pais Dezső, avagy tükörcserepek egy ötvennégy esztendő közötti emlékeiből. In: NAGY J. BÉLA – KOVALOVSKY MIKLÓS – BÓKA LÁSZLÓ – PAIS DEZSŐ, Horváth Jánosról. Méltatások – emlékezések. MNyTK. 99: 23–9.
- PAIS DEZSŐ szerk. 1960. Dolgozatok a magyar irodalmi nyelv és stílus történetéből. Akadémiai Kiadó, Bp.
- PAPP LÁSZLÓ 1961. Nyelvjárás és nyelvi norma XVI. századi deákjaink gyakorlatában. NytudÉrt. 25.
- PUSZTAI FERENC 1978. A magyar irodalom és a magyar irodalmi nyelv fejlődéstörténete. Magyar Nyelv 74: 385–90.
- SZATHMÁRI ISTVÁN 1968. Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk. Akadémiai Kiadó, Bp.
- TARNAI ANDOR 1981. Szóbeliség – latinság – írásbeliség. In: TARNAI ANDOR – CSETRI LAJOS, A magyar kritika évszázadai 1. Rendszerek a kezdetektől a romantikáig. Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 11–26.
- TARNAI ANDOR 1984. „A magyar nyelvet írni kezdik”. Irodalmi gondolkodás a középkori Magyarországon. Akadémiai Kiadó, Bp.

Loránd Benkő's studies of Standard Literary Hungarian

During his scholarly career, Loránd Benkő discussed the variety of Hungarian known today as the *written standard* many times, and in a variety of contexts. Of his favourite areas of research, historical dialectology and the theoretical study of orthography may have been the bases of that activity. In Hungarian linguistics, a novel area of study, that of the history of (what was then called) the *literary language* began to take shape in the 1950s, primarily in the wake of Dezső Pais' pioneering efforts. It was Loránd Benkő who set up the terminology of that area of study, and wrote a famous monograph (1960) on the Hungarian literacy and literary language of the age of enlightenment. In his later work, he raised issues associated with the notion of literary Hungarian with respect to the earliest written documents of this language. In the 1980s, he played an initiating role in the reformation of that area of study both in attitude and in terminology.

Keywords: written standard, Standard Literary Hungarian, Colloquial Hungarian, linguistic uniformity, linguistic norm.

KOROMPAY KLÁRA

Benkő Loránd, az etimológus és szótárszerkesztő

1. A magyar nyelvtudománynak hagyományosan egyik legsikeresebb területe az etimológia. Ennek számos oka van: ezek között igen fontos az, hogy maga az „alapanyag”, vagyis a magyar szókincs – a magyar nép történelme és mű-